

ПЛАНИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА ЖИТОМИРЩИНИ

А.С. РЕВУНЕЦЬ, докторант
Житомирський національний
агроекологічний університет

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна впродовж багатьох століть своєї історії розвивається як аграрна держава з високим природним потенціалом. Стабілізація економіки та інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, відродження старих і впровадження нових технологій ведення та розведення тваринництва дозволять підвищити добробут кожного українця.

Передусім, збільшенню виробництва продуктів тваринництва сприяє належна організація відтворення сільськогосподарських тварин [4, 5].

Поголів'я великої рогатої худоби в державі у 1986 р. налічувало 26 638,0 тис., у т. ч. корів – 8851,4 тис. гол. або 33,8% [1].

На початку ХХ ст. (1913 р.) у Житомирській області, зокрема населенням, утримувалося 387,8 тис. гол. великої рогатої худоби, в т. ч. 176,2 тис. гол. корів.

За останні десятиліття внаслідок реорганізації сільського господарства України і переходу його на різні форми власності галузь зазнала величезних втрат.

Ще на початку 90-х років підхід керівництва держави до розвитку і місця тваринництва в економіці країни кардинально змінилися. У ці роки почався поступовий занепад сільського господарства колишнього Радянського Союзу. Не оминув він і галузі тваринництва, особливо молочного скотарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Житомирська область характеризується сприятливими умовами для розведення великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності. В структурі сільськогосподарських угідь області значну площу займають природні луки і пасовища. У кормовому кліні важливе місце посідають фуражні кормові культури та багаторічні трави. Наявність великих площ під природними травостоями, помірний клімат, порівняно низька щільність населення сприяють розвитку молочного скотарства.

За останні п'ять років поголів'я ВРХ різко скоротилося, відповідно зменшилась і кількість молочних корів: на 1 січня 2005 р.

вона становила 69 189; 2006 р. – 62 280; 2007 р. – 54 930; 2008 р. – 46 835; 2009 р. – 40 782 гол. Відповідно знижувався і середній надій на корову: за 2005 р. надоєно 1907 кг; 2006 р. – 2201; 2007 р. – 2298; 2008 р. – 2409; 2009 р. – 2184 кг. Суттєво зменшилась і кількість сільськогосподарських підприємств різної форми власності: якщо у 2008 р. в області нараховувалося 865 господарств, то на 1 січня 2009 р. залишилось лише 377.

Якщо раніше спостерігалось переміщення обсягів виробництва продукції та поголів'я худоби з громадського сектора до індивідуального, то за останні місяці 2008 р. особисті селянські господарства почали занепадати і кількість великої рогатої худоби також скоротилась. За 2008 р. чисельність молочних корів у сільськогосподарських підприємствах зменшилась на 6053 гол.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

За результатами господарювання в 2008 р. стан розвитку тваринницької галузі області, яка є на сьогодні важливою складовою агропромислового комплексу в забезпеченні продовольчого достатку населення і в цілому розвитку економіки області, знизився.

За чисельністю великої рогатої худоби область посідає шосте місце в Україні.

На жаль, як у цілому в державі, так і в нашій області має місце негативна тенденція щодо зниження показників виробництва тваринницької продукції і зменшення поголів'я у всіх категоріях господарств.

Так, виробництво молока за минулий рік зменшилось на 4% і становило 613 тис. тонн, реалізація на забій худоби та птиці в живій масі зменшилась на 22% і була 70 тис. тонн.

Водночас спостерігається розвиток особистих господарств населення, питома вага яких, незважаючи на те, що кількість худоби в них знизилась, за показниками зростає і відповідно становить:

- з виробництва молока – 86%;
- з реалізації на забій худоби та птиці – 79%;
- з виробництва яєць – 77%.

Поголів'я ВРХ у всіх категоріях господарств області на 1 січня 2009 р. становило 258 тис. голів, що на 29 тис. менше, ніж минулого року, в т. ч. корів – 160,1 тис., що менше на 13 тис. Поголів'я свиней було

153 тис. голів – на 25 тис. менше, ніж торік.

Нині саме в особистих господарствах знаходиться 60% усього поголів'я великої рогатої худоби, 74% корів, 72% свиней, 88% птиці.

У сільськогосподарських підприємствах надій на корову дорівнює 2184 кг молока, що на 26 кг менше за торічний. Кращих результатів з продуктивності досягнуто у Попільнянському та Брусилівському районах, де надоєно на корову відповідно по 3668 та 3028 кг.

Найнижча продуктивність у Житомирському і Володарськ-Волинському районах, де надоєно лише по 958 та 969 кг молока відповідно. Низькими лишаються середньодобові прирости великої рогатої худоби – всього 345 г, свиней – 307 г, що значно нижче за технологічні норми.

МЕТА ДОСЛІДЖЕНЬ – вивчити перспективи розвитку великої рогатої худоби молочного напрямку в умовах Житомирщини.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Дослідження проводились у господарствах Ємільчинського району – ПОСП «Зірка», ДГ «Рихальське» і Попільнянського району – ПСП «Україна», «Саверці» та ПАФ «Єрчики» протягом 1999–2008 рр. на коровах української чорно-рябої, голштинської червоно- та чорно-рябої порід до 5 лактації. В цих господарствах керівники і спеціалісти приділяють належну увагу годівлі тварин усіх вікових груп, своєчасно і повсякденно впроваджують заходи профілактики і ліквідації причин неплідності та постійно контролюють стан відтворення. Як результат – на 100 корів отримано 90–98 телят, а середній надій на корову становить 3200–5100 кг. В окремих районах Житомирської області їх максимальна кількість – 83 гол. (мінімум 44,5 гол.).

Тож у ліквідації та профілактиці неплідності корів головну увагу слід приділяти повноцінній годівлі тварин усіх вікових груп, своєчасному систематичному діагностуванню і лікуванню порушень відтворної здатності. В даних господарствах у повному обсязі здійснювалися ветеринарно-санітарні заходи, зокрема лікувально-профілактичні, діагностичні, постійно сте-

жили за станом здоров'я всього поголів'я. Лише контроль за відтворенням стада як з боку спеціалістів, так і з боку держави дає можливість вирішити економічні проблеми вітчизняного тваринництва у сільськогосподарських підприємствах будь-якої форми власності.

На нашу думку, причини складного стану галузі скотарства не лише в області, а загалом у країні є ідентичними і їх необхідно вирішувати нагально і на державному рівні. Основні з них:

- домінування стихійних процесів на ринку молока та молокопродуктів;

- відсутність зацікавленості товаровиробників займатися молочним скотарством через низькі ціни на молоко;

- занедбаний стан кормовиробництва, застаріле технічне обладнання тваринницьких ферм і комплексів, що призводить до підвищення витрат на їх обслуговування;

- масове розкомплектування до 90% тваринницьких приміщень, які потребують капітального ремонту, або будівництво нових;

- погіршення в масі генетичної якості худоби внаслідок вибуття тварин з високим генетичним потенціалом та використання «доморощених» бугаїв-плідників невідомого походження;

- відсутність підтримки інтеграції виробництва, переробки і реалізації молочної продукції, що посилює диспаритет міжгалузевих цін.

Оскільки основні обсяги виробництва молока зосереджені в особистих селянських господарствах, це практично унеможлиблює технологічне забезпечення якості цього продукту і ведення племінної роботи. Проте за розрахунками вчених і практиків, інтенсивне відновлення поголів'я великої рогатої худоби можливе протягом десяти років, та щоб досягти цього необхідно вже зараз розпочати роботи з відтворення стада.

Для прискорення нарощування поголів'я корів, підвищення їх продуктивності і стимулювання конкурентоспроможності молочних господарств держава повинна підтримати та встановити контроль за проведенням таких заходів:

- збільшення чисельності поголів'я за рахунок власного розширеного відтворення;

- стимулювання закупівлі племінного поголів'я корів і нетелей у вітчизняних племінних господарствах, а також за кордоном;

- заохочення до закупівлі ремонтного молодняку телиць в особистих селянських господарствах для розширення основного

стада сільськогосподарських підприємств (за умови створення в них належного рівня вирощування телиць і ведення достовірного обліку походження) та молодняку (бугайців і теличок) для відгодівлі до забійних кондицій;

- запровадження виплати бюджетної тваринницької дотації сільськогосподарським виробникам за реалізоване молоко вищого гатунку та наявне поголів'я корів молочного напрямку продуктивності;

- забезпечення бюджетної підтримки нового будівництва та реконструкції молочних ферм і часткової компенсації вартості техніки й обладнання для них;

- унормування договірної бази інтеграційних відносин в умовах партнерської діяльності у ланцюгу «виробництво—переробка—оптовий збут»;

- сприяння збільшенню попиту на внутрішньому ринку молочних продуктів і просування продукції молочного скотарства на зарубіжні ринки;

- створення механізму економічного стимулювання розвитку продуктивної кормової бази для тваринництва;

- проведення якісної атестації всіх суб'єктів племінної справи (племзаводів, племрепродукторів) і кращих товарних господарств з метою запровадження в них племінного комп'ютерного обліку.

До того ж, з метою відновлення чисельності та покращення продуктивних якостей маточного поголів'я в особистих селянських господарствах осіменіння корів і телиць парувального віку здійснювати тільки спермою бугаїв-плідників вітчизняних порід. Аби збільшити чисельність стада молочних корів в області, вважаємо за необхідне закуповувати в селянських господарствах теличок не старших 4—5-місячного віку (по закінченні молочного періоду) та ком-

плектувати ними перспективні державні господарства. При цьому бажано, щоб з державного бюджету виділялися кошти на здешевлення вартості штучного осіменіння корів і телиць в індивідуальному секторі господарювання тим, хто буде підтримувати ці заходи. Водночас необхідно поліпшити роботу пунктів штучного осіменіння й організувати виробництво власної генетичної продукції, запровадити кільцевий метод осіменіння корів і телиць парувального віку, ввести мораторій на забій новонароджених телят у господарствах різної форми власності, застосувавши як важіль вагому матеріальну зацікавленість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлака В. Відновлення тваринництва на Житомирщині // Тваринництво України. — 2008. — №11. — С. 2—5.
2. Ревунець А.С. Розвиток молочного скотарства в регіоні // Тваринництво України. — 2008. — №11. — С. 9—11.
3. Ревунець А.С., Гришук Г.П., Калиновський Г.М. Неплідність великої рогатої худоби в Житомирській області, заходи ліквідації та профілактики // Вісник Державного агроєкологічного університету. — Житомир, 2007. — №2 (19). — Т. 2. — С. 37—41.
4. Харута Г.Г. Актуальні питання відтворення сільськогосподарських тварин: стан і перспективи // Вісник БЦДАУ. — Біла Церква, 1993. — Вип. 5. — Ч. 2. — С. 99—102.
5. Яблонський В.А. Проблеми відтворення тварин на рубежі ХХІ ст. // Науковий вісник НАУ. — 2000. — Вип. 22. — С. 129—131.
6. Комплексна програма розвитку молочного скотарства Житомирської області до 2015 р.: дод. до рішення обласної ради від 15.08.08. — №619. — 19 с.

